

ภาคที่ ๘

• สมาบัติ ๓ ประเภท

ฌานสมาบัติ

ฌานลาภบุคคล ผู้ทำฌานวิธีทั้ง ๕ ได้บริบูรณ์ดีแล้ว ปรารถนาจะเข้าเสวยอารมณ์แห่งฌานทั้งรูปฌานและอรูปรฌาน เมื่อจิตบรรลุถึงฌานที่ต้องการแล้ว จิตทรงตัวแนบแน่นเป็นหนึ่งเดียว...ขณะที่จิตเคลื่อนออกจากองค์ฌานเพียงน้อยอิริยาบถ ให้จิตเสวยอารมณ์แห่ง...ปฐมฌาน... อากิญจัญญายตนะ...เป็นระยะเวลา...นาที...ชั่วโมง จิตจะทรงตัวอยู่ในอารมณ์แห่งฌานนั้นไม่เคลื่อนออกมาเลยจนกว่าจะครบ ตามเวลาที่อิริยาบถจิตไว้

สำหรับอรูปรฌานสมาบัติที่ ๔ เพียงน้อยจิตอิริยาบถช่วงที่จิตอยู่ในระดับอากิญจัญญายตนฌาน"

ผลสมาบัติ

อริยบุคคลระดับที่หนึ่งคือ โสดาบันบุคคล จะเข้าผลสมาบัติต้องมีสีในองค์ปฐมฌานเป็นอย่างต่ำ จึงจะเข้าผลสมาบัติได้ เคยกล่าวมาแล้วว่า อริยบุคคลผู้เป็นวิปัสสนายานิก ฌานจิตจะเกิดขึ้นเฉพาะช่วงโสดาปัตติมัคควิถีเท่านั้น ต่อมาเมื่อบรรลุอริยสังขารระดับสกทาคามีแล้ว ฌานจิตที่เป็นระบบจึงปรากฏขึ้น ดังนั้นอริยบุคคล ๓ ประเภทคือ สกทาคามี, อนาคามี, อรหันต์ ย่อมสามารถเข้าผลสมาบัติได้แน่นอน ส่วนโสดาบันบุคคลจะเข้าผลสมาบัติได้ก็เฉพาะผู้ที่มีวสีในองค์ฌานเท่านั้น"

"อริยบุคคล ๔ ประเภท ผู้ประสงค์จะเข้าผลสมาบัติ เมื่อจิตบรรลุถึงระดับฌานอันเป็นบาทฐานในมัคควิถีเพียงน้อยจิตอิริยาบถ ให้จิตเสวยผลสมาบัติตามระยะเวลาที่ต้องการ" จิตก็จะเคลื่อนออกจากฌานจิตเข้าสู่วิถีแห่งผลสมาบัติ ช่วงที่อยู่ในผลสมาบัติจิตมีนิพพานเป็นอารมณ์ตลอดสาย ไม่มีภวังคจิตแทรกคั่นเลย จนกว่าจะครบตามกำหนดเวลาที่อิริยาบถไว้

ในปรมัตถทีปนี นาม อุทานวันณา หน้า ๕๒ ข้อความว่า... "สาปนาย ผลสมาบัติ อตฺตโต โลกุตตรกุสลานํ วิปากภูตา นิพพานา รมฺมณา อปฺปนาติ ทฎฺฐพฺพา การเข้าผลสมาบัตินั้น จิตจะมีสมาธิแนบแน่นเป็นอัปปนาสมาธิ มีพระนิพพานเป็นอารมณ์ซึ่งเป็นวิบากของโลกุตตรกุศลจิตฯ "

นิโรธสมาบัติ

พระอนาคามีหรืออรหันต์ผู้ที่ชำนาญใน อนุบุพพิหารวิถีทั้งอนุโลมและปฏิโลม หากปรารถนาเข้านิโรธสมาบัติ ต้องเข้ารูปฌานและอรุณฌานตามลำดับ ปัญญาเห็นการเกิด-ดับของสังขารธรรมที่ประกอบในองค์ฌานจนกระทั่งบรรลู่ถึง อรูปฌานที่ ๓ คือ อากิญจัญญายตนะ เมื่อจิตออกจากอากิญจัญญายตนฌานแล้ว พึงน้อมจิตอธิษฐานบุพพิหารกิจแห่งนิโรธสมาบัติ ๓ ประการ

๑. วัตถุประสงค์ของอันเป็นสมณบริวาร ที่เป็นของตนทั้งที่อยู่ใกล้และอยู่ไกลตัว ตลอดถึงเสนาสนะที่อยู่อาศัยจงอย่าได้เสียหาย หรือถูกทำลายด้วยประการใดๆ อันเกิดจาก น้ำ ไฟ หรือ โจร

๒. ช่วงที่เข้าสมาบัติ หากมีการประชุมสงฆ์ และสงฆ์ต้องการตัว ต้องถอนจากสมาบัติ

๓. ใช้ญาณทัสสนะ พิจารณาอายุขัยของตนว่า ภายใน ๗ วันนี่หมดอายุขัยหรือยัง หากยังไม่หมดก็อธิษฐานเข้านิโรธสมาบัติได้ครบกำหนดตามเวลาที่ต้องการ (96)

(96) มัชฌิมอภิธรรม(ปัญหาและเฉลยปริจเฉทที่4-5) อภิธรรมโชติกะ วิทยาลัย หน้า 56

ขณะที่เข้านิโรธสมาบัติอยู่นั้น อันตรายทั้งปวง ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เพราะอำนาจแห่งคุณวิเศษอันเกิดจากพลังแห่งสมาธิอันประเสริฐ เมื่ออธิษฐานแล้ว จิตเคลื่อนสู่อรุณรูปฌานที่ ๔ คือ เนวสัญญานาสัญญายตนะ อาการเกิด-ดับปรากฏขึ้น ๒ ขณะแล้วดับไปจิตเคลื่อนสู่จุดดับสัญญา(คุณภาพมิติแห่งจิตประกอบ) ณ จุดนี้ สัญญาดับสนิท(สัญญาเวทียตนิโรธ) จิต เจตสิก ลมหายใจเข้า-ออกดับสนิท(รูปกายยังมีไออุ่นอยู่ แต่ไม่มีลมหายใจเข้า-ออก)

เมื่อครบระยะเวลา ๗ วัน ตามที่อธิษฐานจิตไว้ จิตจะเคลื่อนออกมาสู่สภาวะปกติ ลักษณะการออกจากรูปสมาบัติเหมือนกับจิตที่ออกจากสัญญาเวทียตนิโรธทุกประการ

อนุบุพพิหาร

การเข้าสู่สภาวะธรรม ๙ อย่างโดยลำดับ เรียกว่า อนุบุพพิหาร อริยบุคคลผู้จะเข้านิโรธสมาบัติต้องมีสี่-ความชำนาญในอนุบุพพิหารทั้งอนุโลมและปฏิโลม

อนุโลม เริ่มเข้าจากระดับต่ำสุด --> ระดับสูงสุด คือ เริ่มจากปฐมฌาน จนถึงจุดดับสัญญา-สัญญาเวทียตนิโรธ

ปฏิโลม เริ่มเข้าจากระดับสูงสุด --> ระดับต่ำสุด คือ เริ่มจากสัญญาเวทียตนิโรธลงมาสู่อรุณฌานที่ ๔ , ๓ , ๒ , ๑ รูปฌานที่ ๔ , ๓ , ๒ , ๑

การเข้าอนุภพวิหาร โดยภาคปฏิโลมและอนุโลม ขอกล่าวถึงโดยสังเขป ดังนี้

ภาคปฏิโลม เมื่อจิตคลายออกจากจุดดับสัญญาเวทิตนโรธแล้ว พึงน้อมจิตว่า "ปฏิโลม ,ปฏิโลม ,ปฏิโลม " ๓ ครั้ง จิตจะกลับเข้าสู่สภาพดับสัญญาอีกครั้ง เคลื่อนลงมาที่อนุโลมที่ ๔, ๓, ๒, ๑ รูปमानที่ ๔, ๓, ๒ ,๑ หากปล่อยจิตเคลื่อนออกจากปฐมฌานกลับมาสู่ระดับกามภูมิ ถึงแม้จะปรกกรรม อนุโลม,อนุโลม,อนุโลม ... จิตจะไม่ย้อนกลับไปสู่วิถีแห่งอนุภพวิหารอีก หากต้องการให้จิตย้อนกลับเข้าสู่วิถีแห่งอนุภพวิหารอันเป็น ภาคอนุโลม ควรปฏิบัติ ดังนี้

ภาคอนุโลม "เมื่อจิตเคลื่อนลงมาถึงระดับปฐมฌานต้องปรกกรรม อนุโลม ,อนุโลม, อนุโลม ทันที! จิตจะเคลื่อนขึ้นสู่ระดับทุติยฌาน...จนถึงระดับที่ ๙ คือ สัญญาเวทิตนโรธ...ปฏิโลม อนุโลม ...ขึ้น-ลง ,ขึ้น-ลง...จนกว่าจะชำนาญอนุภพวิหารวสี ความชำนาญในอนุภพวิหารถึงจุดสมบูรณ์แล้ว จึงจะอธิษฐานจิตเข้าสู่วิโรธสมาบัติได้ตามปรารถนา"

อินทรีย์ที่ถูกอบรมมาถึงระดับนี้ จะเกิดปัญญาหยั่งรู้สภาวะธรรม(ขั้นธ-รูปนาม) ทุกๆระดับ เริ่มจากหายไปถึงละเอียดจนกระทั่งดับสนิท และวนย้อนกลับมาจากละเอียดสู่ระดับหายาบ

อนุภพวิหารวิถี ๓ ระดับ

๑. ระดับบน ออกจากจุดดับสัญญา-สัญญาเวทิตนโรธเมื่อจิตออกจากสัญญาเวทิตนโรธ และเสวยอนาคามีผลหรืออรหัตผล(ตามภูมิธรรมแห่งตน) ตามลำดับ หลังจากนั้นหากไม่น้อมจิตเข้าสู่ภาคปฏิโลม จิตจะเคลื่อนสู่สภาวะปกติคือระดับกามภูมิ ตามลำดับดังนี้ สัญญาเวทิตนโรธ -> อนาคามีผลหรืออรหัตผล--> จิตรวมเป็นหนึ่งจุด ข --> ค และออกจากจุด ค สู่ระดับกามภูมิ เหมือนเดิม

๒. ระดับกลาง ออกระหว่างรูปฌานและอรุณรูปฌาน...ภาคอนุโลม จิตจะย้อนกลับขึ้นไปอีก จากจุดเริ่มต้นคือ ปฐมฌาน, ทุติยฌาน, ตติยฌาน, จตุตถฌาน ณ จุดนี้หากไม่น้อมจิตขึ้นสู่รูปฌาน จิตจะเคลื่อนออกจากจตุตถฌาน ไปสู่ภาวะ "นิพพานธาตุ" อันเป็นภาวะที่พ้นไปจากการเกิด-ดับของขั้นธ พ้นไปจากขอบข่ายแห่งภพภูมิ พ้นจากสมมุติบัญญัติทั้งปวง

"...สิ่ง สิ่งหนึ่งอันบุคคลพึงรู้แจ้ง เป็นที่ไม่มีปรากฏการณ์ ไม่มีที่สุด มีทางปฏิบัติเข้ามาถึงได้ โดยรอบ นั้นมีอยู่ ในสิ่งนั้นแหละ ดิน น้ำ ไฟ ลม ไม่หยั่งลงได้ ในสิ่งนั้นแหละ ความยาว ความสั้น ความเล็ก ความใหญ่ ความงาม ความไม่งาม ไม่สามารถหยั่งลงได้ ในสิ่งนั้นแหละ นามรูป ดับสนิทไม่มีเหลือ นามรูปดับสนิทในสิ่งนี้ เพราะการดับสนิทของวิญญาณ ดังนี้แล"(97)

"ภิกษุทั้งหลาย สิ่งนั้นมีอยู่ เป็นสิ่งซึ่งในนั้นไม่มีดิน ไม่มีน้ำ ไม่มีไฟ ไม่มีลม ไม่ใช่อกาสนาญายตนะ ไม่ใช่วิญญาณญายตนะ ไม่ใช่อาภิญญายตนะ ไม่ใช่เนวสัญญานา สัญญาตนะ ไม่ใช่โลกนี้ ไม่ใช่โลกอื่น ไม่ใช่ดวงจันทร์หรือดวงอาทิตย์

ภิกษุทั้งหลาย ในกรณีอันเดียวกับสิ่งนั้น เราไม่กล่าวว่ามีกรรมมา เราไม่กล่าวว่ามีกรรมไป ไม่กล่าวว่ามีกรรมหยุด ไม่กล่าวว่ามีกรรมจติ ไม่กล่าวว่ามีกรรมเกิดขึ้น สิ่งนั้นมีได้ตั้งอยู่ สิ่งนั้นมีได้ดับไป และสิ่งนั้นมีใช้อารมณ์ นั้นแหละคือที่สุดแห่งทุกข์"(98)

จิตของอรหันตบุคคลประเภทเดียวกันเท่านั้น ที่จะออกจากอนุปปพวิหารในลักษณะนี้ได้โดยออกตามลำดับดังนี้ จตุตถฌาน --> นิพพานธาตุ --> จิตรวมเป็นหนึ่งที่จุด ข --> ค และออกจากจุด ค สู้อระดับกามภูมิ

๓. ระดับล่าง ภาคปฏิโลม เมื่อจิตเคลื่อนลงมาถึงระดับปฐมฌานหากไม่น้อมจิตบริกรรมเข้าสู่ภาคอนุโลม จิตจะเคลื่อนออกจากอนุปปพวิหารวิธีดังนี้ ปฐมฌาน --> จิตเคลื่อนขึ้นสู่จุด ข เลื่อนลงมาจุด ค และออกจากจุด ค สู้อระดับกามภูมิ

...ดูก่อนอานนท์ สมัยต่อมา เรายังเห็นโทษในแนวสัญญาญาณาสัญญาตนฌานแล้ว กระทำให้มาก บรรลุอานิสงส์ในสัญญาเวทิตนโรธแล้ว เสพโดยมาก ดูก่อนอานนท์จิตของเรานั้น จึงแล่นไป เลื่อมใส ตั้งมั่นในสัญญาเวทิตนโรธ หลุดพ้นในเพราะสัญญาเวทิตนโรธ เพราะพิจารณาว่า นั้นสงบ ดูก่อนอานนท์ เรายังแล บรรลุสัญญาเวทิตนโรธ เพราะล่วงแนวสัญญาญาณาสัญญาตนฌานโดยประการทั้งปวง และอาสวะทั้งหลายของเราได้ถึงความสิ้นไปเพราะเห็นด้วยปัญญา

ดูก่อนอานนท์ ก็เรายังเข้าบ้าง ออกบ้าง ซึ่งอนุปปพวิหารสมาบัติ ๙ ประการนี้ โดยอนุโลมและปฏิโลมอย่างนี้ ไม่ได้เพียงใด เรายังไม่ปฏิญาณ ได้ตรัสรู้อรุณตรัสสัมมาสัมโพธิญาณในโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา และมนุษย์ เพียงนั้น

ดูก่อนอานนท์ ก็เมื่อใดแล เราเข้าบ้าง ออกบ้าง ซึ่งอนุปปพวิหารสมาบัติ ๙ ประการนี้ โดยอนุโลมและปฏิโลมอย่างนี้แล้ว เมื่อนั้น เราจึงปฏิญาณว่า ได้ตรัสรู้อรุณตรัสสัมมาสัมโพธิญาณในโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลกในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ ก็แหละญาณทัสสนะเกิดขึ้นแก่เราว่า เจโตวิมุตติของเราไม่กำเริบ ชาตินี้มีในที่สุด บัดนี้ ภพใหม่ไม่มี (99)

(97) ติฆนิกาย สีลขันธวรรค 9/466/431 เกวัญญสูตร

(98) ขุททกนิกาย อุทาน 25/71/242-243 ปฐมนิพพานปฏิสังยุตตสูตร

(99) อังคุตตรนิกาย นวกนิบาต 23/41/507 ตปุสสสูตร

สภาวะธรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน

ภิกษุทั้งหลาย ถูกแล้ว ถูกแล้ว ตามที่มหาสาวกเหล่านั้น เมื่อพยากรณ์ก็พยากรณ์โดยชอบ ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวมานานว่า มีเสียงเป็นปฏิปักษ์จริง ภิกษุทั้งหลาย ปฏิปักษ์ ๑๐ ประการนี้ มีอยู่ สิบประการเป็นอย่างไรเล่า? สิบอย่างคือ

๑. ความเป็นผู้ยินดีในการระคนด้วยหมู่คณะ เป็นปฏิปักษ์แก่ ผู้ยินดีในปัจเจก
๒. การตามประกอบในสุกนิมิต เป็นปฏิปักษ์แก่ ผู้ตามประกอบในอสุกนิมิต
๓. การดูการละเล่น เป็นปฏิปักษ์แก่ ผู้คุมครองทวารในอินทริยทั้งหลาย
๔. การเกี่ยวข้องกับมาตุคาม เป็นปฏิปักษ์แก่ พรหมจรรย์
๕. เสียง เป็นปฏิปักษ์แก่ ปฐมฌาน
๖. วิตกวิจารณ์ เป็นปฏิปักษ์แก่ ทุตติยฌาน
๗. ปีติ เป็นปฏิปักษ์แก่ ตติยฌาน
๘. ลมหายใจเข้า-ออก เป็นปฏิปักษ์แก่ จตุตถฌาน
๙. สัญญาและเวทนา เป็นปฏิปักษ์แก่ สัญญาเวทิตนโรธสมาบัติ
๑๐. ราคะเป็นปฏิปักษ์ โทสะเป็นปฏิปักษ์ โมหะเป็นปฏิปักษ์

ภิกษุทั้งหลาย พวกเขาจึงเป็นผู้ไม่มีปฏิปักษ์อยู่เกิด ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจึงเป็นผู้หมดปฏิปักษ์ ภิกษุทั้งหลาย พระอรหันต์ทั้งหลายเป็นผู้ไม่มีปฏิปักษ์หมดปฏิปักษ์ แล
 อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต 24/72/161-163 กัณฐกสูตร

สนิมจิต สนิมทอง

ภิกษุทั้งหลาย สนิมแห่งทอง ๕ ประการเหล่านี้มีอยู่ เป็นสนิมทำให้ทองเศร้าหมองมีเนื้อไม่อ่อน ไม่ควรแก่การใช้งานของช่างทอง ไม่สงรัศมี มีเนื้อร่วน ไม่เหมาะสมแก่การกระทำของช่างทอง สนิม ๕ ประการนั้นเป็นอย่างไรเล่า? ห้าประการคือ คือ เหล็ก , โลหะ , ดีบุก , ตะกั่ว , เงิน
 ภิกษุทั้งหลาย ทองปราศจากสนิม ๕ ประการ เหล่านี้แล้ว ทองย่อมเป็นทองมีเนื้ออ่อนควรแก่การใช้งานของช่างทอง มีรัศมีเนื้อไม่ร่วน และเหมาะสมแก่การกระทำของช่างทอง ถ้าใครปรารถนาจะกระทำเครื่องประดับต่างๆ เช่น แหวน ตุ้มหู สร้อยคอ หรือสุวรรณมาลา ก็ตาม ก็สำเร็จประโยชน์แก่เขานั้น นี้ฉันใด

ภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้ก็ฉันนั้นเหมือนกัน "สนิมแห่งจิต ๕ ประการ" เหล่านี้มีอยู่ เป็นสนิมทำให้จิตเศร้าหมอง ไม่อ่อนโยน ไม่ควรแก่การใช้งานของจิต ไม่ประภัสสร รวนเร และไม่ตั้งมั่นโดยชอบเพื่อความหมดสิ้นไปแห่งอาสวะ

สนิมแห่งจิต & ประการอย่างไรเล่า? ห้าประการคือ กามฉันทะ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุจจะ วิจิกิจฉา ภิกษุทั้งหลาย เมื่อใด จิตปราศจากเครื่องเศร้าหมอง & ประการเหล่านี้แล้ว ไม่รวนเร และตั้งมั่นโดยชอบเพื่อความสิ้นไปแห่งอาสวะ

อังคุตตรนิกาย ปิณจกนิบาต 22/23/18-19 อุปกิเลสสูตร

อริยสาวกกับดอกปาริชาติ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมัยใด ปาริฉัตตกพุทธะแห่งเทวดาชั้นดาวดึงส์ มีใบเหลือง สมัยนั้น เทวดาชั้นดาวดึงส์พากันดีใจว่า เวลานี้ต้นปาริฉัตตกพุทธะใบเหลือง **ไม่นานเท่าไรก็จักผลัดใบใหม่**

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมัยใด ปาริฉัตตกพุทธะของเทวดาชั้นดาวดึงส์ ผลัดใบใหม่ สมัยนั้น เทวดาชั้นดาวดึงส์พากันดีใจว่า เวลานี้ต้นปาริฉัตตกพุทธะกำลังผลัดใบใหม่ **ไม่นานเท่าไรก็จักผลิดอกออกใบ**

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมัยใด ปาริฉัตตกพุทธะของเทวดาชั้นดาวดึงส์ผลิดอกออกใบแล้ว สมัยนั้น เทวดาชั้นดาวดึงส์พากันดีใจว่า เวลานี้ปาริฉัตตกพุทธะผลิดอกออกใบแล้ว **ไม่นานเท่าไรก็จักเป็นดอกเป็นใบ**

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมัยใด ปาริฉัตตกพุทธะของเทวดาชั้นดาวดึงส์เป็นดอกเป็นใบแล้ว สมัยนั้น เทวดาชั้นดาวดึงส์พากันดีใจว่า เวลานี้ปาริฉัตตกพุทธะเป็นดอกเป็นใบแล้ว **ไม่นานเท่าไรก็จักเป็นดอกตูม**

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมัยใดปาริฉัตตกพุทธะ ของเทวดาชั้นดาวดึงส์เป็นดอกตูมแล้ว สมัยนั้น เทวดาชั้นดาวดึงส์พากันดีใจว่า เวลานี้ ปาริฉัตตกพุทธะดอกออกตูมแล้ว **ไม่นานเท่าไรก็จักเริ่มแย้ม**

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมัยใด ปาริฉัตตกพุทธะของเทวดาชั้นดาวดึงส์เริ่มแย้มแล้ว สมัยนั้น เทวดาชั้นดาวดึงส์พากันดีใจว่า เวลานี้ ปาริฉัตตกพุทธะเริ่มแย้มแล้ว **ไม่นานเท่าไรก็จักบานเต็มที่**

"ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมัยใด ปาริฉัตตกพุทธะของเทวดาชั้นดาวดึงส์บานเต็มที่แล้ว สมัยนั้น เทวดาชั้นดาวดึงส์พากันดีใจเออิมพร้อมด้วยกามคุณ ๕ บำรุงบำเรออยู่ตลอดระยะ ๕ เดือนทิพย์ ณ ควงแห่งไม้ปาริฉัตตกพุทธะ"

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็เมื่อปาริฉัตตกพุทธะบานเต็มที่แล้ว แผลรัศมีไปได้ ๕๐ โยชน์ ในบริเวณรอบๆ จะส่งกลิ่นไปได้ ๑๐๐ โยชน์ตามลม อานุภาพของปาริฉัตตกพุทธะ "

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ฉะนั้นเหมือนกันแล "สมัยใด อริยสาวกคิดจะออกบวชเป็นบรรพชิต"

สมัยนั้น อริยสาวกเปรียบเหมือนปาริฉัตตกพฤกษ์ของเทวดาชั้นดาวดึงส์มี **ใบเหลือง**

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ฉะนั้นเหมือนกันแล" สมัยใด อริยสาวกปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้า กาสาวพัสตร์ ออกบวชเป็นบรรพชิต" สมัยนั้น อริยสาวกเปรียบเหมือนปาริฉัตตกพฤกษ์ของเทวดาชั้นดาวดึงส์ **ผลัดใบใหม่**

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมัยใด อริยสาวกสังัดจากกาม สังัดจากอกุศลธรรม "บรรลุปฐมฌาน" มีวิตกพิจารณา มีปีติและสุขเกิดแต่วิเวกอยู่ สมัยนั้น อริยสาวกเปรียบเหมือนปาริฉัตตกพฤกษ์ของเทวดาชั้นดาวดึงส์ **ผลิดอกออกใบ**

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมัยใด "อริยสาวกบรรลุทุติยฌาน" มีความผ่องใสแห่งจิตในภายใน เป็นธรรมเอกผุดขึ้น ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร์ เพราะวิตกวิจาร์สงบไป มีปีติและสุขเกิดแต่สมาธิ สมัยนั้น อริยสาวกเปรียบเหมือนปาริฉัตตกพฤกษ์ของเทวดาชั้นดาวดึงส์ **เป็นดอกเป็นใบ**

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมัยใด อริยสาวกมีอุเบกขา มีสติสัมปชัญญะ เสวยสุขด้วยนามกาย เพราะปีติสิ้นไป "บรรลุตติยฌาน" ที่พระอริยเจ้าทั้งหลายสรรเสริญว่า ผู้ได้ฌานนี้เป็นผู้มีอุเบกขา มีสติ อยู่เป็นสุข สมัยนั้น อริยสาวกเปรียบเหมือนปาริฉัตตกพฤกษ์ของเทวดาชั้นดาวดึงส์ **เป็นดอกตูม**

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมัยใด "อริยสาวกบรรลุจตุตถฌาน" ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข เพราะละสุขละทุกข์และดับโสมนัสโทมนัสก่อนๆ ได้ มีอุเบกขาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่ สมัยนั้น อริยสาวกเปรียบเหมือนปาริฉัตตกพฤกษ์ของเทวดาชั้นดาวดึงส์ **เริ่มแย้ม**

"ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมัยใด อริยสาวกทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันหาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะทั้งหลายสิ้นไป ด้วยปัญญาอันยิ่งเอง ในปัจจุบันเข้าถึงอยู่ สมัยนั้น อริยสาวกเปรียบเหมือนปาริฉัตตกพฤกษ์ของเทวดาชั้นดาวดึงส์**บานเต็มที่**"

"ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สมัยนั้นภุมมเทวดา ย่อมประกาศให้ได้ยินว่า ท่านรูปนี้ มีชื่ออย่างนี้ เป็นสหวิริหาริกของท่านชื่อนี้ ออกจากบ้านหรือนิคมชื่อนั้น บวชเป็นบรรพชิต กระทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันหาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะทั้งหลายสิ้นไปแล้ว ด้วยปัญญาอันยิ่งเอง ในปัจจุบันเข้าถึงอยู่

เทวดาชั้นจาตุมหาราชฟังเสียงแห่งภุมมเทวดา ... เทวดาชั้นดาวดึงส์ ... เทวดาชั้นยามา ... เทวดาชั้นดุสิต ... เทวดาชั้นนิมมานรดี ... เทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตติ ... เทวดาชั้นพรหมฟังเสียงแห่งเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตติแล้วย่อมประกาศให้ได้ยินว่า ท่านรูปนี้ มีชื่ออย่างนี้ เป็นสหวิริหาริกของท่านผู้นี้ ออกจากบ้านหรือนิคมชื่อนั้น บวชเป็นบรรพชิต กระทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันหาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะทั้งหลายสิ้นไปแล้ว ด้วยปัญญาอันยิ่งเอง ในปัจจุบันเข้าถึงอยู่ โดยเหตุนี้ เสียงระบือไปตลอดพรหมโลก ชั่วขณะนั้น ! ชั่วครู่หนึ่ง ! อานุภาพของพระชินาสพเป็นดังนี้ "

อังกุตตรนิกาย สัตตกนิบาต 23/69/134-137 ปาริฉัตตกสูตร